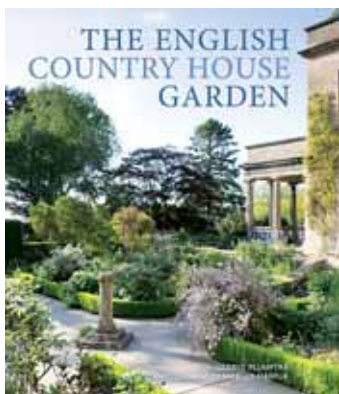

OSH wiki. Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur 2014. www.oshwiki.eu.

- Webopslagsværk i EU-regi om arbejdsmiljø efter wikipedia-konceptet. Målet er at udveksle troværdig og professionel viden om arbejdsmiljø mellem fagfolk i hele Europa for at støtte statslige organisationer, erhvervsorganisationer og arbejdstagerorganisationer. Man kan allerede finde knap 300 artikler der er uploadet af arbejdsmiljøeksperter. De omfatter emner som arbejdsmiljøstyring og -tilrettelæggelse, farlige stoffer, ergonomi, psykosociale spørgsmål og udsatte grupper.

Matrikelløse rum - en undersøgelse af selvorganiserede måder at bruge byen på. Af Anne-Lene Sand. Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet 2014. 297 s. www.sdu.dk

- En nedlagt lagerhal eller rummet under vejbroen er steder de fleste finder grimme og ubrugelige - men ikke alle. For gadens kulturelle iværksættere er det mulighedernes land. Stedet vælges som en kulisser ofte for musik eller danseevents og promoveres via Facebook. Det vigtigste er ikke deltagerantallet, men derimod at finde og skabe den perfekte kulisser. Dét som gadens kulturiværksættere kalder byens grå oaser.

The English Country House Garden. Af George Plumpton. Frances Lincoln 2014. 208 s. www.franceslincoln.com.

- Forfatteren besøger 30 engelske landhaver, herunder kendte som Hidcote and Great Dixter og mere ukendte, alle i klassiske stilarter. 'A fresh look at the English country house garden' meddeler forlaget.

Den moderne by, præget af sanseberøvelse. Foto gengivet fra bogen.

Arkitekturen skal sanses

Juhani Pallasmaa's lille bog om at opleve gennem alle sanser findes nu også på dansk

I skoven ser vi træerne, skovbunden og skovens dyr. Lytter til fuglene og vinden i løvet. Dufter skovjorden og det stakkede ved. Føler stenene under skosålen, vinden på huden og urterne der stryger op ad benene. Smager måske også på bær, svampe og nødder. Alle sanser er i spil og forstærker hinanden gennem en indirekte og nærmest kropslig sansning. Når man ser et gammelt træ, kan man næsten føle den furede bark. Et hindbær vi ser, kan næsten smages.

Sådan er det også i arkitekturen. Eller burde være det. Arkitektur skal opleves - og skabes - med alle sanser for så bliver oplevelsen større. Desværre er vi blevet så fokuseret på synet at de andre sanser er undertrykt. Det forringer arkitekturen som nærmest er en truet kunstart. Så lad os ikke nøjes med synet, men også bruge høre-, føle-, duft- og smagssansen. Så ser arkitekturen måske ikke lige så smart ud, men den er bedre for dem der skal bruge den.

Det er budskabet fra Juhani Pallasmaa (født 1936) i 'The Eyes of the Skin, Architecture and the Senses'. Den lille bog udkom i 1996 og blev genudgivet i 2012. Den foreligger nu for første gang på dansk med

titlen 'Arkitekturen og sanserne'. Finske Pallasmaa er arkitekturprofessor i både Finland og USA. Hans bog er blevet en klassiker i arkitekturteori og bruges på arkitektskoler verden over, i hvert fald ifølge arkitekturhistoriker Carsten Thau der leverer et ni sider langt - men ikke særligt nødvendigt - forord.

Thau sammenligner bogen med Steen Eiler Rasmussens 'Om at opleve Arkitektur'. Begge vil forklare arkitekturens væsen, men hvor Steen Eiler bruger et jævnt sprog baseret på eksempler, har Pallasmaa et akademisk udgangspunkt og et hårdt pumpet sprog. Han dokumenterer ikke sine antagelser, men anfører at de understøttes af „den nyeste hjerneforskning og forskellige filosofiske studier af vores kropslige fundering.“ Det må man så tro på.

At synssansen er blevet så fremtrædende hænger sammen med hele samfundets fokusering på synet. Det er kun blevet mere og mere udtalt med de moderne massemedier. Arkitekternes computergrafik har i sig selv en problematisk rolle, mener Pallasmaa, fordi den kun taler til synssansen og stækker oplevelsen og fantasien i modsætning til

f.eks. håndtegning og modelbygning. Når man kun bruger synssansen, bliver arkitekturen mere selvoptaget og ender som en kunstnerisk og intellektuel leg. Atmosfæren indfinder sig ikke i den visuelle strenghed af rene linjer i glas, beton og blankt metal.

Som bogens engelske titel viser er det ifølge Pallasmaa især en skam at følesansen er undertrykt, bl.a. fordi den skaber en masse synergi sammen med synet. Ser vi en rillet overflade, føler vi den selv om vi ikke rører den. Glemmes følesansen, får man et følelsesfattigt miljø. Af-erotiseret, ifølge Pallasmaa, der dog trøster sig med at vi er ved at genopdage de forsømte sanser.

Synssansen selv skal også bruges mere nuanceret. Synet er ikke kun det direkte fokuserede syn, men også det perifere syn hvor vi fornemmer rummet ud til siden. Og synet skal udfordres af tussmørke, tåge og skygger der taler til fantasien. Der skal ikke være fuldt blus på overalt.

Den korte bog med det lækre røde omslag er ret hurtigt læst, selv om de fleste nok skal tjekke nogle fremmedord undervejs. Den advarer mod en kunstfikeret arkitektur der ukritisk følger avantgardens projektbillede. Skab i stedet en sanselig arkitektur der taler til alle sanser. *sh*

Juhani Pallasmaa: Arkitekturen og sanserne. Arkitektens Forlag 2014. 126 s. 60 kr. www.arkfo.dk.